

Velkommen til samarbejde
Hvordan kan **VORES BØRN** lære mere i skolen?

Glæden ved at
SKABE OG FORME
– om de
praktisk-musiske fag
i skolen

Tekst af Niels Rebsdorf,
Karen Sandager og Jørgen Mogensen

Velkommen til samarbejde
Hvordan kan vores børn lære mere i skolen?

Glæden ved at skabe og forme **– om de praktisk-musiske fag i skolen**

Forfatter:

Musik og idræt: Niels Rebsdorf, pædagogisk konsulent ved Amtscentret i Vejle
Billedkunst og håndarbejde: Karen Sandager, lærer og formand for Håndarbejds lærerforeningen
Hjemkundskab og sløjd: Jørgen Mogensen, lærer, repræsentant for Sløjd lærerforeningen
tidl. fagkonsulent i Undervisningsministeriet

Hæfterne: "Velkommen til samarbejde. Hvordan kan vores børn lære mere i skolen?"

Redaktør: Helge Christiansen, konsulent, cand.pæd.

Journalistisk bearbejdning og medredaktør: Lis Agerbæk Jørgensen, journalist

Grafisk tilrettelæggelse: Lizzi Ege Johansen, Skole og Samfund

© Skole og Samfund, Danmarks Lærerforening
og Kommunernes Landsforening, 2006

Skole og Samfund

Kvægtorvsvej 1
1710 København V
Tlf. 3326 1721
Fax 3326 1722
E-mail post@skole-samfund.dk
www.skole-samfund.dk

Danmarks Lærerforening

Vandkunsten 12
1467 København K
Tlf. 3369 6300
Fax 3369 6333
E-mail dlf@dlf.org
www.dlf.org

Kommunernes Landsforening

Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 3370 3370
Fax 3370 3371
E-mail kl@kl.dk
www.kl.dk

Hæfterne har modtaget økonomisk støtte fra Undervisningsministeriet

ISBN-10: 87-91147-49-2

ISBN-13: 978-87-91147-49-4

Forsidefotos: Ole Friis, Pia Burmølle
Bagsidefotos: Pia Burmølle, Søren Hartvig
Layout og produktion: Elbo Grafisk A/S

Hæftet "Glæden ved at skabe og forme – om de praktisk-musiske fag i skolen"
samt de andre hæfter i serien "Velkommen til samarbejde. Hvordan kan vores børn
lære mere i skolen?" kan dels gratis downloades fra www.skole-samfund.dk,
www.dlf.org, www.kl.dk og dels købes hos Skole og Samfund

Glæden ved at
SKABE OG FORME
– om de
praktisk-musiske fag
i skolen

Tekst af Niels Rebsdorf,
Karen Sandager og Jørgen Mogensen

INDHOLD

Forældresamarbejde giver succes i skolen	4
De praktisk-musiske fag i folkeskolen	6
Udnyt mulighederne for dit barn	8
Musik i folkeskolen	11
Hvad kan I gøre som forældre?	14
Billedkunst i folkeskolen	16
Hvordan kan jeg hjælpe mit barn?	19
Idræt i folkeskolen	20
Hvad kan I gøre som forældre?	23
Håndarbejde i folkeskolen	24
Hvad kan vi forældre gøre i forhold til håndarbejde?	28
Hjemkundskab i folkeskolen	30
Hvad kan du gøre for at hjælpe dit barn i hjemkundskab?	32
Hvad skal forældre vide om hjemkundskab?	34
Sløjd i folkeskolen	35
Hvad kan du gøre for at hjælpe dit barn i sløjd?	36
Hvad skal forældre vide om sløjd?	38

Forældresamarbejde

giver SUCCES i skolen

Hvis du er interesseret i, hvordan skolen både kan være et godt lære- og værested for dit barn, er der information og inspiration at hente i dette og seks andre hæfter i samme serie.

Et samarbejde mellem forældre og skole bliver stadig mere nødvendigt. Mange forældre er interesserede i at bakke op om skolens arbejde, men de kan være i tvivl om, hvordan de kan gøre det.

Det er vigtigt for elevernes faglige og personlige udvikling, at forældrene er interesserede i deres børns undervisning og deltager aktivt i et samarbejde. Det viser den daglige erfaring fra skolerne, men det er også dokumenteret med videnskabelige undersøgelser, både her i Danmark og i en række andre lande.

Samarbejdet bygger på en frugtbar dialog mellem skole og forældre, således at begge parter lytter til og respekterer hinandens meninger.

I en serie, der består af syv hæfter, fortæller forskellige forfattere om forældresamarbejde og om skolens fag i dag. Hæfterne kan læses og diskuteres hjemme, til forældremøder, til forældresamtaler, til kontaktforsældremøder og inspirere til diskussioner i skolebestyrelserne.

"Velkommen til samarbejde. Hvordan kan vores børn lære mere i skolen?". Det er den fælles overskrift for alle hæfterne. Samarbejde mellem skole og hjem betyder, at børnene lærer mere, og det kan skabe et trygt miljø og gode, fælles oplevelser for lærere, elever og forældre.

DEN ENESTE RIGTIGE METODE FINDES IKKE

Og endelig vil vi gerne slå fast en gang for alle: Der findes ikke én bestemt, rigtig metode at undervise på. Eksemplerne på undervisningsforløb i disse hæfter kan bruges som inspiration, og de konkretiserer, hvordan målene for undervisningen kan realiseres. Men det betyder ikke, at vi i disse hæfter har vist den eneste rigtige måde at gøre tingene på. Der findes mange løsninger på, hvordan "Fælles Mål" kan nås, så andre måder og forslag, som lærere og forældre lokalt har udarbejdet, kan være lige så gode som forslagene i disse hæfter.

OVERSIGT OVER HÆFTERNE:

- Nr. 1: Forældre som aktive medspillere i skolen
- Nr. 2: Hvad skal børnene lære
 - i skolen og som hjemmearbejde?
- Nr. 3: Det skal dit barn lære i dansk
- Nr. 4: Derfor har vi matematik i skolen
- Nr. 5: Hvorfor skal mit barn lære engelsk?
- Nr. 6: Naturfag i skolen
- Nr. 7: Glæden ved at skabe og forme
 - om de praktisk-musiske fag i skolen

Hæfterne er udgivet i samarbejde mellem Skole og Samfund, Kommunernes Landsforening og Danmarks Lærerforening og støttes økonomisk af Undervisningsministeriet. Det viser noget om emnets vigtighed, at disse fire parter er fælles om et projekt om forældresamarbejde.

FOTO: SØREN HARTVIG

De praktisk-musiske fag I FOLKESKOLEN

FRYD FORANDRER

Det er helt rigtigt, at forandring fryder. Men med vanlig sans for sproglig kreativitet vender præsten og forfatteren Johannes Møllehave selvfølgelig dette udtryk på hovedet, og så bliver det til fryd, der forandrer. Begge vendinger er gode som en forklaring på de praktiske og musiske fags rolle i folkeskolen. Det er godt med forandring. Det er godt at have en række fag, som har et andet udgangspunkt end det at arbejde med tal og ord. Og det er godt at have mange forskelligartede områder at vokse på og mange kanaler til at udtrykke sig gennem. Det spreder fryd, og denne fryd kan meget vel blive omsat til lyst og engagement hos barnet – og læreren. Det er jo ganske vist, at da prinsen vækkede Tornerose i eventyret, skete det med lidenskab og ikke med videnskab.

DE PRAKTISK-MUSISKE FAG

Disse fag dækker sløjd, håndarbejde, hjemkundskab, billedkunst, idræt, og musik. De tre førstnævnte fag møder eleverne fra 4.-7. klasse. Billedkunst findes fra 1-5. klasse, musik fra 1.-6. klasse og idræt fra 1.-10. klasse. Fagene kaldes undertiden også *de kreative fag*.

Fælles for fagene er, at hovedvægten oftest lægges på det praktiske arbejde – at kunne bygge, konstruere, sy, strikke, male, tegne, komponere, spille, lave mad osv. Det gælder om at fremstille et konkret produkt. Men det kan også være, at børnene bare bruger og træner san-

serne, motorikken og evnen til at koordinere uden at skulle fremstille noget håndgribeligt. Børnene er bare i en proces, hvor selve træningen er vigtig, fx i idræt eller musik.

Inden for de praktisk-musiske fag er det ikke afgørende at kunne beskrive og formulere sig med ord. Her lægges der vægt på, at det færdige arbejde er resultatet af en kreativ proces, i hvilken barnet ved hjælp af sine hænder og et instrument eller et stykke værktøj fremstiller et produkt. Når barnet er i processen og på vej frem mod det færdige produkt, sker der hele tiden en indre dialog, som involverer hjernen, hænderne/fødderne og sanserne. Der skal iagttages, vurderes, balanceres, føles, lugtes, lyttes og smages. Hænderne og fødderne bliver konstant sat på opgaver, og de gør måske slet ikke det, som man havde forestillet sig – håndlaget og øvelsen mangler. Jo, hvis kroppen er et land, er det vigtigt, at hovedstaden har forbindelse til provinsen.

Fagene bærer meget flot betegnelsen *de musiske fag* og lægger selvfølgelig op til, at der tænkes og undervises musik. Men hvad menes der med musik?

Det betyder, at der er mange måder at lære på og mange måder at udtrykke sig på – alene og i fællesskab. Og ikke mindst at det gerne må være sjovt at lære. De musiske, kreative og praktiske fag medvirker netop til dette, at alle elever får mulighed for at udvikle flest mulige sider af sig selv.

FOTO: PIA BURMÖLLE

Men den musiske dimension i undervisningen bør man kunne finde i alle fag. Det har intet fag patent på. Det er underviserens og skolens enestående mulighed for at sprede forandring og fryd. Det musiske øre lytter ikke bare til musik, men til alt det musiske i selve samværet med andre. Det handler jo netop om at spille sammen.

Man kan grundlæggende sige, at skolens hermed sammen med forældrene giver samtlige elever mod på og lyst til at udvikle sig og bruge alle deres evner og anlæg. Vi understøtter i fællesskab elevernes alsidige og personlige udvikling.

Udnyt **MULIGHEDERNE** for dit barn

Det sker, at de praktisk-musiske fag betragtes som en slags frikvarterer i rækken af skolens fag. Der skal lige være mulighed for at lege og hygge sig lidt, inden de rigtige og kompetencegivende fag igen står på skoleskemaet. De tages ikke alvorligt.

Arbejdet i de praktisk-musiske fag er imidlertid dybt meningsfuldt i sig selv, men kan give uventede afkast, nemlig opdagelsen af egne evner og muligheder, som hjælper barnet til en endnu bedre faglig og personlig udvikling både på kort og længere sigt. Man kan sige, at der ligger en række gaver og venter på børnene. Gaverne ligger indfoldet i fagene, og med forældrenes hjælp kan børnene og lærerne i fællesskab folde dem ud.

De praktisk-musiske fag styrker barnets evne til og muligheden for:

- **at opleve succes.** Den forestilling, man har om sig selv, sætter ofte grænser for, hvad man tør give sig i kast med. Hvis man udvider forestillingen om sig selv, udvikler man også sin selvtillid, og dermed det man tør give sig i kast med, og det man senere kan mestre. De kreative fag udvider de muligheder, man har for at opleve personlig succes – dels ved at tilbyde flere udtryksmåder og dels ved at være ikke-sproglige. Personlig succes kan i skolen altså opnås på flere områder end ved at skrive. Det er vigtigt, at alle mennesker får oplevelsen af succes.
- **at kunne udtrykke sig varieret.** Evnen til at kunne finde det bedste udtryk i en given situation trænes. Det handler om at have kendskab til og kunne kombinere materiale, form og udtryk og at kunne meddele sig varieret, nyskabende, overraskende og billeddannende. Det er meget vigtigt i f.eks. ledelse og i en kommunikativ verden, der konstant forandrer sig.
- **at være kreativ.** Kreativitet er jongløren i vores tænkning og sporskifteren i vores vaneverden 1. Det handler altså om at kunne forstyrre og forny den sædvanlige historie - forstyrre det vi plejer at gøre. Kreativitet er ikke nødvendigvis noget, man har arvet, men noget som kan trænes i et kreativt miljø. Kreativitet går hånd i hånd med problemløsning og evnen til at kunne omstille sig til nye arbejdsmæssige udfordringer.
- **at kunne være sig selv nær.** For mange af os kan der være meget langt fra det, vi har oplevet, til det vi kan udtrykke på skrift. F.eks. hvis man skal skrive en stil om sin sommerferie. Skønheden, energien og sansningen i det man oplevede kommer ikke ordentligt til udtryk med bogstaverne på papiret. Er man ikke en ørn til at bruge det skriftlige sprog, kan oplevelsen blive for svær at

gengive levende. I de kreative fag har man muligheden for at udtrykke sig anderledes, således at man kommer tættere på det sansede. Oplevelsen af at meddele sig succesrigt bliver større. Produktet bedre. Man befrier sig fra sin ensomhed.

- **at kunne spænde af.** Vi kender alle den uro og anspændthed, som kan ligge i hele tiden at skulle forstå i de boglige fag. Tænk engang imellem at kunne sansede uden at behøve at forstå. Nyde oplevelsen – og lade forståelsen komme senere – eller aldrig. I de kreative fag kan man finde et frirum, hvor man kan få lov til at kopiere det, læreren eller en anden har lavet. Ofte uden krav om forståelse og uden de mange ord. Vi kopierer trofast det sette eller hørte. Studerer dets opbygning. Men når vi så genskaber produktet, opdager vi også os selv og vores egen formåen eller begrænsning. Vi fører en slags dialog med hænderne og er opmærksomme på deres svar. Det *ydre* bliver til noget *indre*. Og senere kan vi måske gå den anden vej ved at skabe noget *ydre* ud fra et *indre* billede.
- **at kunne forestille sig.** Hvis man har en klar forestilling, om det produkt man ønsker at lave, og har set det for sig, har processen det med at komme af sig selv. Man oplever måske undervejs, at

produktet ikke helt bliver, som man har forestillet sig. Det kan skyldes, at man mangler håndelaget. Det kan også være, at det færdige resultat netop bliver, som man har forestillet sig. Man opøves i at være realistisk i forhold til sine evner og i at blive bedre til at kunne beskrive et mål, som er realistisk.

- **at forstå kulturhistorien.** Af og til glemmer vi, at der har levet mennesker før os. Og at vores liv hviler på det, som vore forfædre møjsommeligt gjorde frugtbart, opfandt, byggede og virkeliggjorde. "Henfarne slægter – forglem dem ej! – i arv de gav dig en ædel gave", som Johannes V. Jensen skriver. I de kreative fag er der rig mulighed for at opleve og undersøge de produkter, som blev fremstillet før i tiden. Måske opdager børnene også, hvor svære de er at lave. Kan de selv? Hvis man selv har forsøgt at lave en flintøkse, er det svært at opfatte vore forfædre som primitive.

BESTØVNING ER LIVSVIGTIG

Nu er det tid til at se nærmere på de praktiske og musiske fag i folkeskolen. Hvordan foregår undervisningen, og hvordan kan forældrene bedst muligt i samarbejde med pædagogerne, lærerne, skolen og skolebestyrelsen være med til, at timerne opleves som betydningsfulde

for børnene? Ansvaret for undervisningen er skolens og lærerens, ingen tvivl om det. Men forældrenes indstilling er meget afgørende. Børn lytter nøje til, hvad mor eller far mener om skolen og dens fag. Vi voksne kan plante nok så mange æbletræer – uden bestøvning sætter ingen æbleblomst frugt.

Kilder

Elsebeth Kirk red., *Musik og pædagogik*, Modtryk, 1997,
Kjeld Fredens, kapitel 4, *Kreativitet*, (1)
Jon-Roar Bjørkvold, *Skildpaddens sang*, Systime, 2003
Steen Larsen, *Det musiske og det logiske*, Eget forlag, 1996

MUSIK i folkeskolen

MUSIK – HURRA!

Noget af det bedste er, når børnene kommer myldrende ind til musiktimen med lys i øjnene. Nu skal vi ha' det sjovt. Og jo, det er lige netop, hvad vi skal. Det må da være tilladt. Hvis musikken kan hjælpe til med at sprede livgivende glæde, så tager vi gerne det med.

Hvad børnene slet ikke opdager, når musikken spiller, er, at der i kulissen foregår en enestående træning af deres sanse- og koordinationsapparat. Det er da en stor gave til dem - udover glæden. Især trænes hørelsen – at kunne bedømme lyde, klange, toner, svingninger, harmonier, samtidighed, puls og rytme og selv bruge det til at handle ud fra. At kunne styre sine ben, fødder, hænder og fingre kræver træning af koordinationsevnen, og den får man, når dans, bevægelse og sammenspil er på programmet. Det er slet ikke så nemt at skulle ramme nogle ganske bestemte tangenter på keyboardet, strenge på bassen eller krydse hænder og fødder forskelligt i en dans. Men øvelse gør mester.

AT SYNGE FORLÆNS OG FORSTÅ BAGLÆNS

I skolen møder børnene en mængde sange i musiklokalets sangbøger. Sange, som blandt andet fortæller noget om vores land, om historien, om tanker, om livet, om kærligheden og om årstider og højtider. Vi husker sik-

kert en del af disse traditionelle sange fra vores egen skoletid. Måske ikke med lige stor begejstring.

Da vi som små sang sangene i skolen, kunne det være temmelig svært at forstå teksten. Men for mange af os blev sangenes følelsesmæssige kraft alligevel bevaret, og når vi synger dem igen som voksne, ser vi dem med nye øjne – og vi ser forandringen både med os selv og med vores omgivelser. Dengang var der tit kun én slags sangbog til rådighed i musiklokalet, og sangenes forskellighed derfor begrænset. I dag er der kommet et hav af sangbøger med nye rytmiske og letforståelige sange, som også tekstmæssigt er en oplevelse for børnene. Heldigvis, for det er skønt at synge sammen - sangen giver fællesskab.

MUSIKUNDERVISNINGEN I DAG

Musikundervisningen i dag har da også sangen som noget grundlæggende. De fleste musiktimer begynder med sang og måske en samtale om sangen. Derefter kan timen tage mange forskellige retninger – afhængig af, hvad man har gang i. Men forældrene kan på de fleste skoler lukke døren til musiklokalet op og møde en af følgende aktiviteter:

- Sang- og bevægelseslege
- Sammenspil – eleverne øver og spiller et stykke musik

- Rytmask træning
- Dans – danske eller udenlandske danse, selvkomponeret dans el.lign.
- Musikhistorie og musiklytning
- På opdagelse i symfoniorkestrets instrumenter

Og når man nu alligevel kigger ind i musiklokalet, vil man hurtigt opdage, at det i dag er helt forskelligt fra det lokale, mange af os forældre husker fra vores skoletid. I dag kan det være som at kigge ind i en musikforretning. Der er klaver og akustiske guitarer, el-guitarer og el-basser med forstærkere, keyboards, sanganlæg, trommesæt, rytmeinstrumenter, xylofoner og meget mere. Måske også en computer eller flere med internetopkobling. I et sådant musiklokale er der virkelig muligheder for at spille sammen på alle de dejlige instrumenter, og musiklæreren kan f.eks. præsentere symfoniorkestrets instrumenter og deres lyde på en helt ny og spændende måde via Internettet.

Det kan også være, at børnene ikke er i musiklokalet. Måske er de optaget af et tværfagligt projekt og er et helt andet sted på skolen – i fuld gang med at integrere musikfaglige tanker og handlinger i et eller flere andre fag. Måske har skolen slet ikke et lokale beregnet til musik, men et helt særligt og spændende læringsmiljø, hvor nogle af de kreative fag er fælles om et lokale.

MUSIKUNDERVISNINGEN ER DELT OP I FORLØB

Af Fælles Mål fremgår det, at ministeriet har lagt musikundervisningen ind under tre overskrifter – nemlig *Musikudøvelse*, *Musikalsk skaben* og *Musikforståelse*. I virkeligheden er det lidt kunstigt at dele musikaktiviteterne op på denne måde, men hensigten har nok været at få et bedre og hurtigere overblik. Samtidig har man delt musikundervisningen fra 1. til 6. klasse op i tre forløb. Første forløb dækker 1. og 2. klasse, andet forløb 3. og 4. klasse og tredje forløb 5. og 6. klasse. Det giver god mening, fordi der er stor forskel på de forventninger, man kan stille til et barn på 8 og et på 12 år. Samtidig giver man faget progression, det vil sige at lærere og for-

FAKTA

AKTIVITETER

*De aktiviteter, som er nævnt ovenfor, er kun eksempler på aktiviteter, for **musiklæreren** har sandelig nok at gøre med at nå både dem og de andre undervisningsmål, som Undervisningsministeriet har beskrevet i **Fælles Mål**. Prøv selv at se **læseplan** under faget musik på **www.faellesmaal.uvm.dk**.*

ældre kan følge, hvordan kravene til en bestemt musikfaglig disciplin udvikles og øges med alderen, og de kan læse, hvad det konkret kommer til at betyde for undervisningens indhold.

Musiklæreren kender disse Fælles Mål og har dem med i sin årsplan. Men selv om musiklæreren gør sit bedste, havner man tit i en prioritering af, hvad der er vigtigst og muligt at nå med en bestemt klasse. De Fælles Mål er ambitiøse i omfang, og tiden er knap.

AT STEMME SINDET

Når man træder ind i et faglokale, har rummet en særlig duft og stemning. Alt i rummet har en faglig funktion, der gælder særlige regler og hænger mærkelige billeder og ting på væggene. Her er fremmedartede instrumenter og værktøjer. Man er trådt ind i et andet univers, og her er slet ikke som i klasselokalet eller på ens eget værelse derhjemme – her er anderledes. Børnene er nu i en anden sammenhæng end den kendte. Hvad mon der skal ske?

Med et spændende og fantasifuldt faglokale får musiklæreren vægne og nysgerrige børn foræret – fulde af forventning og med sindet stemt til indlæring. Det giver selvfølgelig læreren et stort ansvar, nemlig at børnene har det på samme måde, næste gang de møder op. Sammen med opfyldelsen af undervisningsmålene er det netop musiklærerens sande udfordring.

EVALUERING I MUSIK

Musikfaget er ikke lige nu i søgelyset med hensyn til testning af elevernes udbytte af undervisningen. Der er ikke en national standardtest, som alle elever skal igennem. Indtil videre følger musiklærerne Fælles Mål og drager selv omsorg for, at eleverne lærer det, de skal.

Men hvis eleverne f.eks. har gennemgået symfoniorkestrets instrumenter i skolen, kan man derhjemme tale med børnene om deres nyerhvervede instrumentkendskab ved at tage udgangspunkt i de første to nedenstående link. Her er der blandt andet en instrumentquiz.

IDE

*Kunne du selv tænke dig at vide noget om de forskellige instrumenter i et symfoniorkester og høre dem spille, kan du besøge <http://www.aarhussymfoni.dk/> og vælge **For børn**. Eller på <http://www.symfoniorkestretsinstrumenter.dk/>, som tilhører Sjællands Symfoniorkester.*

Hvad kan I gøre som FORÆLDRE?

Også forældrene har en udfordring. Kim Larsen synger i sangen *Sømand ombord* disse ord: "Men der, hvor hjertet det banker, der lægger vi til". Hvis børnene fornemmer, at musik er noget betydningsfuldt derhjemme, at mor og/eller far holder af det, og måske oven i købet selv har et aktivt forhold til musikken, ja så sejler de glade skuden med hjerte og det hele hen til musiklokalet og lægger til.

Hvis man ikke lige selv interesserer sig for musik, kan man øve sig i at omtale det positivt. For barnets skyld. Man kan tage barnet med til musikbegivenheder, hvor det møder andres begejstring for musikken, og hvor det lytter til, ser og fornemmer musikken for fulde sejl. Måske kan man spørge barnet, om det kunne tænke sig at gå i musikskole og/eller købe et musikinstrument. Måske kan man gå med barnet i skole, hvis skolen har fagdag i musik – og forældre må komme på besøg, eller vælge at komme til musiktimen, hvis der er åbent hus.

Til skole/hjemsamtaler kunne man spørge til, hvordan det går i musik. Derhjemme kan man spørge om, hvordan det går i musik på skolen og sørge for, at en evt. sangmappe kommer med i skole. Måske synge nogle sange. Det fortæller alt sammen barnet, at musik og musiktimerne betyder noget. Derved gives det en stor gave. Det er en god investering.

IDE

Ønsker du at **opdatere dig** selv og få en sjov og spændende indføring i musikkens verden, kan du låne **Klassisk musik for Dummies** på biblioteket. Her medfølger en CD med uddrag fra ni af de største musikværker. I denne bog får du også en gennemgang af blandt andet musikinstrumenter, de største komponister og musikkens historie. Samtidig får du **gode råd** om, hvordan du **forbereder dig til og overlever en klassisk koncert**.

IDE

Hvis du f.eks. kunne tænke dig at **lave musik sammen med dit barn**, er **HitKassen** er et helt musikstudie, hvor du kan lave din egen musik ved at sætte **beats og basgange** sammen med guitarer, synthesizere og andet godt. Få det til at svinge, læg en melodi på og mix det hele. Du bliver instrueret på hjemmesiden. Find **www.dr.dk** og skriv hitkassen i søgefeltet.

IDE

Hvis du vil have **flere muligheder** inden for musik, kan du vælge **Grundskolen** og **Musik** på Fagenes Infoguide. Adressen er **www.infoguide.emu.dk**

BILLEDKUNST i folkeskolen

Når man kigger sig omkring, er der billeder overalt. Man bliver bombarderet med billedindtryk af alle slags. Netop derfor er det vigtigt at børn lærer meget om dette sprog – et sprog uden ord.

Billedkunst i skolen har under forskellige navne eksisteret som fag siden slutningen af 1930'erne. Efterhånden som billedkulturen har inddæmmet mere og mere land i menneskers bevidsthed, har faget også ændret sig indholdsmæssigt. Fra stort set kun at være et færdighedsfag (tegning), hvor børnene først og fremmest skulle lære iagttagelsestegning, blev det op gennem 60'erne og 70'erne i højere grad et udtryks- og procesfag (formning), hvor vægten lå på det fabulerende. I dag er fagets navn billedkunst, og det fokuserer på en bred tilgang til det at "leve i en billedverden".

Det betyder i praksis, at der i skolen arbejdes med tre hovedområder:

- Billedfremstilling – dvs. det selv at *lave* billeder af mange slags
- Billedkundskab – dvs. at *se på og analysere* mange typer af kulturens billeder – både egne og andres
- Visuel kommunikation – dvs. *hvordan billeder bruges*, når man vil meddele sig til omgivelserne og f.eks. laver udstillinger, viser billeder frem, fortæller uden ord osv.

Faget er obligatorisk i folkeskolen i de første fem skoleår, men kan også mange steder mødes i forskellige "forklædninger" i P-fagsordninger og kursusforløb og desuden som valgfag i overbygningen

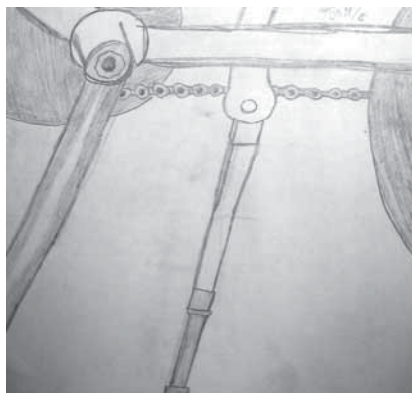
Den italienske pædagog Loris Malaguzzi skrev i sin tid et digt om sine tanker vedrørende børns sprogudvikling.

Digtet lyder således:

"Et barn har hundrede sprog
men berøves de nioghalvfems.
Skolen og kulturen
skiller hovedet fra kroppen.
De tvinges til at tænke
uden krop
og handle uden hoved.
Legen og arbejdet
virkeligheden og fantasien
videnskaben og fantasteriet
det indre og det ydre
gøres til hinandens modsætninger"

Hvis Malaguzzi har den mindste smule ret, så ligger der for skolen et meget vigtigt arbejde i at give eleverne mulighed for at fastholde og styrke *alle* deres sprog, herunder i høj grad deres billedsprog.

Billeder ligger parat i vores hukommelse hele tiden,

FOTOS UDLÅNT AF KAREN SANDAGER

og de venter bare på at blive brugt. De indre billeder giver os mulighed for at erkende vores omverden, og de billeder, vi frembringer, giver andre mulighed for at forstå vores hensigt, uden at vi behøver forklare alle mulige ting med ord og lange sætninger.

Der er utroligt mange måder at lave billeder på, men hver gang arbejder man med materialer, redskaber, teknikker, som hænger sammen med det udtryk, man har et ønske om at nå.

Hvis undervisningen f.eks. handler om plane billeder, vil børnene bl.a. kunne møde følgende teknikker: tegning, maleri, grafik (diverse typer tryk), collage, foto og så videre. Hvilken teknik man vælger, afhænger til en vis grad af, hvad disse billeder skal "fortælle" om.

Somme tider arbejder børnene med billeder, som bygger på den fantasi og de forestillinger, som de finder inden i sig selv. Det kan være, at der dannes indre billeder ved, at der spilles musik i billedkunstlokalet eller ved, at der fortælles historier eller vises billeder, som andre har lavet. Ens eget billedunivers er altid unikt.

På andre tidspunkter drejer arbejdet sig måske om at lave billeder, der ligner noget bestemt, f.eks. en bestemt del fra ens egen cykel. Hvordan tror jeg, den ser ud, og hvordan ser den så ud i virkeligheden og ved nærmere eftersyn? Er den cirkelrund eller oval, er den blank eller mat og hvordan sidder den fast på resten af cyklen? Man er nødt til at kunne se for at kunne tegne, og gennem

koncentration om en sådan opgave får man masser af konkret viden om det, man for alvor iagttager.

De formater, der arbejdes med i billedkunst, kan være meget forskellige, men det er under alle omstændigheder vigtigt, at eleverne få mulighed for at bruge både fin- og grovmotorikken i de processer, de sættes i gang med. Der er stor forskel på, om redskabet er en lille blyant eller en fin mårhårspensel, eller om der skal ma-

FAKTA

OG DER ER MERE ENDNU ...

Som det allerede er beskrevet, skal man beskæftige sig med rigtigt mange ting i billedkunst, og der er endda en del flere, man skal omkring, hvis man skal leve op til målene i læseplanen for faget, som kan ses på www.faellesmaal.uvm.dk

*Det drejer sig f.eks. om hele **designområdet** og om **arkitektur** – både lokalt, nationalt og måske oven i købet internationalt.*

Hvorfor ser de ting, vi bruger, ud som de gør? – og hvorfor er der forskel på husene, som vi bor i?

les med store koste på lange skafter eller formes store skulpturer i vådt sand. Hele kroppen skal i gang, når der er mulighed for det, og alle sanserne bør stimuleres i en meningsfuld vekselvirkning, når faget foldes ud.

Billeder er jo ikke bare flade, de kan også være rumlige - f.eks. relieffer eller skulpturer, og hvis det er dem, man skal beskæftige sig med, så stilles der igen nye krav til forestillingsevne, overblik og håndværksmæssig formåen. Man kan her enten modellere en figur op i ler eller papmaché, man kan sætte forskellige ting sammen med snor, lim, søm eller andet, så der opstår nye udtryk, eller man kan måske kaste sig ud i at hugge eller snitte sig frem til en ønsket form.

Man skal også arbejde med teater eller dukketeater, og det vil ofte være oplagt, at det foregår i et samarbejde med andre fag, så der kan komme hele forestillinger ud af de samlede anstrengelser. Endelig er der hele området med elektroniske billeder, som fylder mere og mere i dagligdagen og dermed i elevernes verden. Computeren skal blandt andet bruges som billedværktøj på alle klassetrin, og efterhånden inddrages også forskellige tegne- og animationsprogrammer. På samme måde forventes det, at video bliver brugt i forskellige sammenhænge, eventuelt i forbindelse med dokumentation af ens arbejde.

F.eks. kan en klasse vise deres arbejde med et bestemt forløb ved at lave en billedserie til skolens hjemmeside,

eller en fotoudstilling i fællesrummet, eller måske endda et sted uden for skolens område. I banken, på biblioteket eller andre steder.

Billedkunst er et af de få fag i skolen, som eleverne ikke skal til prøve i, og netop derfor er det vigtigt, at faget præsenteres på en meget synlig og vedkommende måde - både for elever, lærere og forældre, som har deres daglige gang på skolen, men også for det, man kan kalde det omgivende samfund.

Det er af stor betydning, at der arbejdes godt og gedigent i billedfaget, og at resultaterne afspejler den alvor, der er arbejdet med undervejs i processerne.

Løbende, såvel som afsluttende evalueringer bør være en selvfølge i den daglige billedkunstundervisning, og hvis man derudover fokuserer på f.eks. udstillingsarrangementer og digitale præsentationsformer af forskellig art, så "udsætter" man sig også for ekstern vurdering og diskussion, som både kan være yderst grænseoverskridende og samtidig meget givende. Her kan man vel på en måde tale om den ultimative prøveform.

Hvordan kan jeg hjælpe **MIT BARN?**

FOTOS UDLÅNT AF KAREN SANDAGER

Som voksen er du selv hele tiden midt i en meget omfattende billedverden, og det bedste, du kan gøre i forhold til dit barns personlige arbejde med billedkunst, er at tage dette arbejde alvorligt og vise interesse for de projekter, som præsenteres - enten hjemme, på skolen eller måske på diverse udstillinger rundt omkring i lokalsamfundet. Det vil være oplagt at snakke med barnet om de forskellige typer billeder, man støder på, og herunder om nutidens muligheder for at manipulere med rigtigt mange billedtyper. Børn skal lære at forstå, at billeder sagtens kan "lyve", og de skal kunne forholde sig kritisk til den del af deres omverden.

IDE

*Snak også med dit barn om de billeder, som familien har i **eget hjem**, og tag gerne på tur til **kunstudstillinger**, som kan tænkes at fænge en barnesjæl.*

*Der er masser af muligheder for at møde **andres billedudtryk**, som man så i fællesskab kan **fortolke** og **diskutere**.*

IDRÆT i folkeskolen

Idræt er et stort fag i folkeskolen. Faktisk er det skolens tredjestørste fag og det vigtigste bevægelsesfag, som eleverne møder i folkeskolen. Hvor de andre praktisk-musiske fag også arbejder på at udvikle kroppens sanser og koordinationsevner, er idræt det eneste fag, som målrettet arbejder med barnets fysiske styrke, smidighed, hurtighed og udholdenhed.

Og at det er meget vigtigt, fremgår klart af, at idræt har fastholdt sin placering som et stort og vigtigt fag gennem alle årene på trods af skiftende folkeskolelove.

Gennem tiderne har man vel ment, at det er afgørende at hjælpe det enkelte menneske til et godt helbred gennem fysiske aktiviteter og sund levevis. Netop den sundhedsmæssige dimension er i dag meget vigtig. Alle vi voksne ved, at fedme er et voksende problem – både blandt os selv og blandt børn.

Hver enkelt af os bør også tænke på, at kroppen i stor udstrækning påvirker vores tænkning – vores sind. Vores glæde, angst, indstilling til og ageren i livet er i store træk dikteret af, hvordan vores krop har det. Vi må gøre vores bedste for at passe godt på det hus, vi bor i.

IDRÆTSUNDERVISNINGEN I DAG

Før børnene kommer i skolealderen, tager forældrene hånd om deres fysiske udfordringer derhjemme. I skolen arbejder vi sammen med forældrene på sagen i hele bar-

nets skoletid. Når de unge mennesker slipper skolen, skulle de gerne have oparbejdet en forståelse for idrættens værdier og fået gode rutiner. Måske giver idrætsundervisningen eleverne lyst til at fortsætte deres fysiske aktiviteter i foreningssammenhænge. Det vil skolen gerne medvirke til. Eller måske har indsatsen fra det lokale foreningsliv givet børnene ekstra lyst til at gøre mere ved idrætstimerne.

Folkeskolens idrætsundervisning i dag berører følgende områder:

Atletik, boldbasis, de regelbaserede boldspil, gymnastik, redskabsgymnastik, musik/bevægelse/udtryk, natur og udeliv, lege og legeaktiviteter samt svømning.

Der er idrætsundervisning i hele forløbet fra 1. til 10. klasse. Indholdet er delt op i fire forløb. Første forløb dækker 1. og 2. klasse, andet forløb 3.-5. klasse, tredje forløb 6. og 7. klasse og fjerde forløb 8.-10. klasse. Det giver god mening, fordi der er stor forskel på de forventninger, man kan stille til et barn på 8 og et på 15 år.

IDRÆT ER ET VIGTIGT FAG

Ofte nævnes det, at idrættens træning af motorik og koordination er vigtig for f.eks. indlæring af dansk. Det er rigtigt. Men kropslige aktiviteter har så stor en værdi i sig selv, at man egentlig ikke behøver at argumentere

FAKTA

Indholdet i idrætsundervisningen har ministeriet lagt ind under **tre overskrifter**, nemlig:

- **Kroppen og dens muligheder** – der arbejdes med større og større bevidsthed om kroppens mangfoldige muligheder
- **Idrættens værdier** - hovedvægten lægges på elevernes selvforståelse og rolle i sociale samspil. Endvidere arbejdes med den sundhedsmæssige dimension
- **Idrætstraditioner og idrætskulturer** – det centrale i undervisningen er at videreføre og udvikle elevernes lyst til fysisk udfoldelse – også uden for skoletiden

Herover er kun nævnt lidt af den tekst, som på Undervisningsministeriets hjemmeside fortæller nærmere om de tre overskrifter. Vil du læse om, hvad der gemmer sig bag disse overskrifter, kan du klikke ind på www.faellesmaal.uvm.dk, vælge faget **idræt** og derefter klikke på **læreplan**.

på den måde. At være fysisk inaktiv er direkte skadeligt for ens sundhed.

Ved at dyrke idræt og bruge kroppen lærer barnet meget om sig selv ud over det at opnå fysisk styrke, smidighed, hurtighed og udholdenhed. Det handler om at udvikle sin selvopfattelse – sin identitet. Idræt rummer blandt andet konkurrencen – kampen. De individuelle præstationer i atletik og spring eller de fælles sammen med andre i boldspil.

Gennem kamp har man mulighed for at opleve, hvordan ens fysiske og psykiske formåen sættes ind og afprøves. Her får børnene en kontant og hurtig tilbagemelding. Man lærer hurtigt at tildele tyngde- og centrifugalkraften en vis autoritet. Og disse kræfter er ikke "bare dumme" eller opfundet af læreren. Barnet havde måske en vis uvished om udfaldet af en given aktivitet, måske havde det under- eller overvurderet forestillingen om egen formåen. Men er resultatet ikke som forventet, har det netop fået en livsvigtig lektion. Det åbner mulighed for, at et eventuelt nederlag uden videre tolereres eller accepteres. Okay, det gik ikke. Jeg prøver igen, jeg må træne mere eller jeg har mødt *min* grænse. Eller resultatet blev bedre end forventet - juhu! Og straks har man mod på at øge udfordringen. Det er en slags åndelig og fysisk styrketræning.

UDFORDRINGER

Læreren og de voksne skal være opmærksomme på *grænsers* betydning, så barnet stilles overfor udfordringer på et niveau, som udfordrer, men ikke tager modet fra det. Kort sagt, den voksnes trang til beskyttelse af barnet skal balancere med passende udfordringer.

Målet er, at barnet bliver i stand til at tage imod modstand og tåle så meget som muligt. Lider barnet ufrugtbare nederlag på nederlag, fører det til opgivelse og indelukthed. I idrættens verden, som alle andre steder, findes der trolde, som elsker at skabe nederlag. Kastes der lys på dem, formindskes eller forsvinder deres magt. Lad os derfor se på:

IDRÆTTENS VÆRDIER

Under en af fagets overskrifter finder vi det værktøj, som vi skal bruge. *Idrættens værdier* er det fokuspunkt, som vi ser i alle fire forløb. Det bringer en vigtig debat på banen, når vi taler om kamp og konkurrence i idræt. Nemlig at

- anerkende fysiske forskelle
- forholde sig til fysiske og psykiske reaktioner, der opstår i med- og modspil samt i konkurrencer
- udvikle accept af forskelligheder inden for gruppen
- lægge vægt på elevernes selvforståelse og rolle i sociale samspil

- forholde sig til idrættens idealer, først og fremmest fairplay og tolerance
- vurdere begreber som snyd og doping
- skelne mellem konkurrenceidræt og motionsidræt

Med disse punkter i fokus vil idrætslæreren tale med børnene om de positive og negative sider ved konkurrence og arbejde med de reaktioner og følelser, der opstår i mod- og samspillet med andre. Det er meget vigtigt, at børnene allerede i skolen får en forståelse for dette. Det er godt, at idræt bringer det på banen, samtidig med at følelserne opleves. Også på dette punkt er moderne idrætsundervisning forskellig fra de timer, mange af os husker fra skoletiden. Træning i dag er også træning af sociale kompetencer.

Det er tillige vigtigt for børnene at få sammenlignet motionsidrætten med konkurrenceidrætten. Her er konkurrencen af og til på et så højt og opskruet plan, at det kan være svært at få øje på det sunde aspekt. Delta-gerne er måske oven i købet ude i et dopingmisbrug. Her er vi langt væk fra de kvaliteter, der ligger i idræt og sport.

Hvad kan **I GØRE** som forældre?

Først og fremmest bakke op om idrætsundervisningen. Fortælle børnene, hvorfor timerne er vigtige.

Måske gå foran med et godt eksempel ved selv at være aktive inden for idræt.

Forældrene kan opfordre børnene til at dyrke sport i en af de lokale idrætsforeninger, og er der lidt tvivl om, hvad aktiviteten skal være, kan man tage med rundt og afprøve, hvad de forskellige sportsgrene byder på.

På skolen er det vigtigt, at der er en positiv stemning, når idrætstimen begynder. Hvis børnene mangler idrætstøj og håndklæde, er det et frustrerende og tidskrævende problem for idrætslæreren og ærgerligt for eleverne, som så ikke får gavn af idrætstimen.

I indskolingen især, men også på mellemtrinnet, er eleverne meget optaget af idræt og generelt kede af det, hvis de har glemt deres idrætstøj.

Problemet er størst i udskolingen. Her kan forældrene virkelig hjælpe skolen ved at være ret strenge med, hvad der i deres øjne berettiger til fritagelse fra idrætsundervisningen. Altså hjælpe teenageren til at kunne tåle modstand.

Mode- og medieindustrien har et kraftigt tag i de unge. Der kan derfor opstå problemer, når der skal klædes om til "utjekket" idrætstøj eller med hensyn til fri-sure og makeup, når der skal bades. Uden det moderigtige tøj og den rette styling ligner man jo slet ikke fotomodellen eller rockstjernen. Og er det egentlig nød-

vendigt at gå i bad? Dette kan betyde, at idrætstøjet og håndklædet "glemmes". Her ligger en stor opgave for både forældre, idrætslærere og klasselærere.

Faget har en hjemmeside, hvor der er samlet en mængde link vedr. idræt.

Adressen er www.infoguide.emu.dk, vælg "Grundskole" og derefter "Idræt".

IDE

*Måske møder mor eller far op i idrætstimen, når der er åbent hus på skolen. Måske går eller **cykler familien ture** ud i det blå eller hen til indkøbscentret. Det kan også være en tur i **svømmehallen** eller en **herlig kanotur** ved å eller strand. Og når man nu er udenfor, kan børnene konkurrere med en voksen om, hvem der er **bedst** til at **kravle i træer**. Det kræver selvfølgelig, at de har øvet sig først. Måske inviterer et bestemt træ til **hulebygning**.*

HÅNDARBEJDE i folkeskolen

Håndarbejde har som fag eksisteret i skolen i mere end 100 år, men oprindeligt var det "kun" for piger. Dels fordi de skulle lære at blive perfekte husmødre, som kunne strikke, stoppe, sy og lappe familiens tøj og holde hjemmet i orden. Dels fordi nogle af dem måske kunne skaffe sig en indtægt ved at være gode til disse færdigheder.

I dag er håndarbejde ikke på samme måde et nyttefag, men i højere grad et udtryks- og designfag. Nu er faget også både for piger og drenge. De arbejder med mange forskellige teknikker inden for det tekstile område og fremstiller både tøj og ting, billeder og skulpturer, masker og kostumer.

Faget bidrager også til børnenes almene dannelse. De lærer at samarbejde, når de f.eks. hjælper hinanden med at tage mål, at arbejde problemløsende og eksperimenterende, når sagen drejer sig om at opfinde en taske til et specielt formål, at forholde sig kritisk - f.eks. i den løbende evaluering af proces og produkt, at udvikle æstetisk sans, når der diskuteres, hvad der virker godt i en bestemt produktion/situation, og at forstå sammenhænge, både historisk og samfundsmæssigt.

Til faghæftet for Håndarbejde er slutmålene udarbejdet med den forudsætning, at det obligatoriske forløb har et omfang, der svarer til 2 års undervisning med 2 lektioner om ugen. Typisk er faget placeret på 4.-5. årsgang.

De fleste elever i skolen har en ret uklar fornemmelse af, hvad håndarbejde går ud på, når de første gang møder op til undervisningen. De forestiller sig ofte, at det måske kunne dreje sig om at strikke strømper og brodere, men helt sikre er de ikke.

Nu om stunder er der mange børn, som ikke møder særlig meget håndarbejde i deres hjem, så derfor skal det være spændende og inspirerende at komme ind i håndarbejdslokalet. De skal helst blive fanget af magien ved netop at skulle arbejde der.

De skal opleve, at man kan arbejde med alle mulige kendte og ukendte materialer og teknikker, når man over sig inden for forskellige håndværksmæssige områder, og at meget af det arbejde, der foregår, tager udgangspunkt i deres egne ideer og behov, når et givet emne er præsenteret.

Måske er det noget vi selv har lavet, eller måske er det oven i købet noget, vores mormor eller oldemor har været mester for. På den måde kan det forhåbentlig blive tydeligt, at "verden" hænger sammen.

Når vi f.eks. broderer på forsiden af en taske, så knytter det jo an til, at man allerede flere hundrede år tilbage i tiden har arbejdet med dekoration af brugsting til hverdag og fest. Det betyder noget for mennesker at omgive sig med smukke eller unikke ting - eller i hvert fald ting, nogen har lagt sin sjæl i. Det er ikke lige meget, hvordan vores tøj ser ud, for vi vil gerne - gennem

vores påklædning - vise, hvem vi er, og måske sende signaler om, hvilken gruppe, vi hører til i.

Når vi f.eks. syr tøj med eleverne i skolen, sætter de håndværksmæssige færdigheder naturligvis ofte grænser for, hvor "vild" man kan være i sine ønsker om at lave netop den eller den bestemte bluse, men det vil altid kunne lade sig gøre som udgangspunkt at arbejde med enkle mønstre, som alle kan være med på, og derudover at tilføje individuelle detaljer i form af tryk, broderi, billedsyning, filtning eller andet efter eget ønske. På den måde vil der ikke blive tale om 'fabrikproduktion' af 18 ens produkter.

OM AT BRUGE KROPPEN OG SANSERNE

Håndarbejde handler om arbejdsglæde og om at gøre sine egne erfaringer med krop og hænder. Om at have fingrene i materialerne og at bruge alle sanser. Det gælder både når børnene skal eftergøre, hvad læreren viser, og når de eksperimenterer mere frit med f.eks. uld og stofmaling. Samtidig gælder det om at få eleverne til at forstå, at de ting, de arbejder med, næsten altid har sammenhæng at gøre med noget, der er foregået tidligere i historien eller noget, som der arbejdes med andre steder end i skolen.

Enhver årsplan vil naturligvis være resultatet af nogle valg, som læreren - gerne i samarbejde med eleverne - har foretaget, og de områder, der arbejdes med, skal

FAKTA

*Når man kigger i læseplanen for håndarbejde - f.eks. på www.faellesmaal.uvm.dk - kan man se, at faget handler om håndværk og skabende arbejde, og det handler om kultur og samfund. Lærere og elever skal **tale sammen** om og arbejde med betydningen af, at de ting, vi omgiver os med **har betydning for os**.*

derfor være eksemplariske i deres indhold og form.

En klasse kan f.eks. vælge at arbejde med filtning. Her er der på den ene side tale om en meget, meget gammel teknik med lange traditioner over hele verden og på den anden side et meget nytænkende og eksperimenterende håndværk, som mange moderne (kunst) håndværkere beskæftiger sig med og konstant udvikler. Materialerne: kartet uld, sæbespån og vand er så naturlige, som de næsten kan være, men det kan alligevel være på sin plads at tage fat på diskussioner om ressourcer og bæredygtighed, når talen falder på f.eks. indfarvning, imprægnering eller mølbehandling.

VI FILTER

Når kartet uld kommer på bordet, så åbner der sig oftest en helt ny verden for elevernes undrende øjne, næser og hænder. Nu skal der filtes!

Nogle har måske prøvet at lave en bold af uld ved hjælp af sæbevand og kender derfor lidt til de særlige 'tryllerier', der kan opstå med dette materiale, men for de fleste er det nyt. Når det så oven i købet viser sig, at der er mange *forskellige* måder at filte på, så vil forundringen som regel ingen ende tage.

Man kan som nævnt filte en form af uld med sæbevand, men at man bagefter kan skære denne form i stykker og måske afsløre en sribet 'indmad', der med et snuptag kan laves til en flot blomst – se, det er forun-

derligt. Man kan også lave billeder af ulden og filte dem ved hjælp af sivgardiner eller bobleplast fra kontorforsyningen, eller man kan fremstille personlige tørklæder, huer, vanter eller tasker, som enten udelukkende består af uld eller af en kombination af løstvævet stof og uld.

Endelig er der den mulighed slet ikke at bruge vand, når man arbejder med ulden. Man kan nemlig bruge en filtenål til at bearbejde overfladen på den form eller flade, man har fundet frem til i den indledende fase, og gør man det tilstrækkeligt længe og omhyggeligt, så hænger det hele fint sammen og er stærkt nok til såvel pynteting som brugsting. Det er ofte noget, der ligner magiske processer, der sættes i gang, og den ene gang efter den anden kan man opleve, at tid og sted forsvinder, fordi eleverne er så optagede af arbejdet - og det er jo i grunden ikke så galt!

Det er selvfølgelig klart, at man ikke kan filte hele tiden, når der står håndarbejde på skemaet, for der er en række områder, man ifølge de nævnte Fælles Mål skal beskæftige sig med i faget. Det forventes f.eks., at eleverne efter den obligatoriske undervisning skal kunne:

- beherske et udvalg af tekstile teknikker
- kende forskellige tekstile materialer og arbejdsredskaber
- arbejde med komposition og farvelære
- fremstille produkter med udgangspunkt i egne ideer

FOTOS UDLÅNT AF KAREN SANDAGER

- eksperimentere med materialer, farver og teknikker
- overskue en arbejdsgang
- bruge omverdenen som inspirationskilde
- bruge IT og medier i den tekstile designproces
- anvende tekstiler som kommunikationsmiddel
- give eksempler fra den tekstile kulturarv
- forholde sig til spørgsmål om forbrug og ressourcer

Alle disse områder må derfor indbygges i årsplanerne, som udarbejdes for de enkelte klasser, og det er naturligvis en udfordring, som kræver omtanke, fantasi og ikke mindst høj faglig dygtighed hos underviseren. Håndarbejde har ikke trinmål i det obligatoriske forløb, idet dette kun er tænkt som et to-årigt input, men hvis skolen har overbygning, kan faget tilbydes som valgfag. Her kan man oven i købet vælge at gå til prøve ved slutningen af 8., 9. eller 10. klasse, hvis det timetal, man samlet har haft gennem hele skoleforløbet, skønnes at have kvalificeret en tilstrækkeligt.

Som tidligere nævnt er et inspirerende faglokale vigtigt, når der skal arbejdes med håndarbejde, men det betyder ikke, at man ikke kan rykke ud i normalklasserne med håndarbejdsfaglige aktiviteter, hvis behovet viser sig, eller lejligheden byder sig. Der er masser af muligheder for at inddrage tekstile elementer i et frugtbart samarbejde med andre fag, og ofte vil sådanne forløb kvalificere alle dele af det aktuelle arbejde, og eleverne vil opleve, at "verden hænger sammen".

Hvad kan vi som **forældre** gøre i forhold til **HÅNDARBEJDE?**

Grundlæggende kan man naturligvis støtte børnenes læring i håndarbejde ved at interessere sig for, hvad de laver og ved evt. at deltage i fagdage og specielle arrangementer, hvor der er fokus på dette fag. Det kan dreje sig om deltagelse i Håndarbejdets Dag, som er en tilbagevendende begivenhed på mange skoler i begyndelsen af november måned, eller det kan handle om at tage med til fernisering på den udstilling, som jeres barns klasse deltager i på biblioteket eller i det nærmeste kulturhus. Der er nemlig jævnligt store landsdækkende håndarbejdsprojekter, som flere tusind skoleelever med stort engagement er involveret i.

Måske kan man også komme ud for, at der er lektier i håndarbejde, og så drejer det sig selvfølgelig om at tage dem lige så alvorligt som staveord og engelske læsestykker. Den læring, der foregår i en stemning af begejstring og optagethed, er helt uerstattelig, og sådanne situationer ruste én til at møde mange af livets øvrige udfordringer positivt.

Endelig drejer det sig i bund og grund om, at hele familien omkring barnet får udviklet en bevidsthed om, hvor stor en betydning håndarbejdsfagets materialer og teknikker har for vores liv og hverdag. Denne bevidstgørelse kunne på allerbedste vis tage udgangspunkt i en diskussion om følgende spørgsmål:

Hvordan ville det være at leve, hvis tekstiler ikke fandtes?

IDE

Herudover kan man **besøge** nogle af de mange nationale og internationale **kulturhistoriske museer** og **værksteder**, som sætter fokus på håndarbejdets samfundsmæssige betydning gennem tiden. Der er **gallerier** og **kunsthåndværksudstillinger**, som kobler fortid, nutid og fremtid i forhold til de **mangeartede tekstile udtryksformer**, som dygtige kunstnere og kunsthåndværkere arbejder med.

Søg f.eks. på www.kultunaut.dk

FOTO: PIA BURMÖLLE

HJEMKUNDSKAB i folkeskolen

Under forskellige navne har *Hjemkundskab* eksisteret som obligatorisk fag siden 1937. Det grundlæggende er dog stadig, at eleverne skal lære om sund mad, livskvalitet, miljø og hygiejne, samt den indflydelse, den enkelte og hjemmet kan have herpå. Eleverne skal altså lære om:

- Mad, måltider og livskvalitet
- Fødevarer og håndværk
- Forbrug, miljø og ressourcer
- Hygiejne og sundhed

Hjemkundskab er et af de praktisk-musiske fag i skolen. Foruden gennem læsning og skrivning sker indlæringen gennem krop og hænder og gennem det at gøre ting. Alle sanser og alle intelligenser bliver altså brugt.

Hjemkundskab er et obligatorisk fag, der placeres mellem 4. og 7. klasse. Som regel lægges det i 6. og 7. klasse.

Undervisningen foregår på forskellige måder rundt om i landet. Men et typisk emne er "*højtider og fester*". I fællesskab drøftes ordet "fest" og hvilke fester, vi har. Det er forskelligt, om man er muslim eller kristen, bor på landet eller i byen, er ung eller gammel. Hvorfor mon? I grupper vælges herefter hvilken fest, man vil planlægge og arrangere. Her skal gruppen vurdere, hvordan festmad er anderledes end hverdagsmad, hvad der typisk bliver spist, og om man vil ændre på dette. Den

enkelte gruppe skal også planlægge, hvad man i øvrigt skal gøre til festen. Efter planlægningen skal festen føres ud i livet, gerne med deltagelse af mennesker udefra.

En anden opgave kan være "*fisk*". Eleverne finder ud af, hvor fisk befinder sig i madpyramiden, hvad fisk er godt for, og de søger eventuelt oplysninger om de forskellige fiskearter, overfiskning og diskuterer hvilke fisk, de bedst kan lide. Eleverne bør selv rense en fisk for derefter at tilberede den. En gruppe kan tilberede den efter en opskrift, ens bedstemor brugte, en anden bruger en moderne opskrift, og måske en fra et eksotisk land (f.eks. spegesild, karrysild og sushi). Eleverne bør drøfte, hvad der kan indgå i retten ud over sild. Selve retten skal serveres så smagfuldt som muligt. Efter at måltidet er spist diskuteres, hvordan fisken blev serveret, og hvad der er godt ved fisk. Til sidst diskuteres sammenhængen mellem havforurening og fisk. Er tun f.eks. godt at spise, og hvad kan vi gøre for at få bedre spisefisk?

Gennem alle undervisningsforløb indgår *hygiejne* som en naturlig del. Men naturligvis kan hygiejne også indgå som et selvstændigt emne. Efter en indledende snak om hygiejne, mikroorganismer og sygdomme, undersøger de enkelte grupper hjemkundskabslokalet og evt. skolen med hensyn til rengøringsstandarden. (forslag: ...undersøger de enkelte grupper rengøringsstandarden i

FOTO: PIA BURNØLLE

hjemkundskabslokalet og evt. i andre lokaler på skolen). Der uddeles Smily'er alt efter, hvor rent der er. Efter en fælles rundgang til de udvalgte steder, snakkes om, hvordan der gøres rent de enkelte steder. De enkelte rengøringsmidlers brugsvejledning og produktbeskrivelse læses og diskuteres. Derefter går grupperne i gang med selve rengøringen. I evalueringen diskuteres den daglige rengøring og den daglige personlige hygiejne.

ANDRE OPGAVER

Hjemmesiden på EMU: www.emu.dk indeholder mindst 9 forløb til inspiration.

I en række *opslagsværker*, kan man også få inspiration, ligesom man kan det i Hjemkundskabslærerforeningens blad på www.hjemkundskab.ffw.dk

I hjemkundskab indgår IT naturligt. Faget var blandt de første, der inddrog det nye medie, og i dag ligger opskrifter og diverse kostberegningsprogrammer naturligt her. Samtidig kan man let og hurtigt se den historiske og kulturelle udvikling i vore madvaner. Til evalueringen bruges IT undertiden også, idet digitale billeder af processen tages, lægges på nettet og diskuteres.

Vi ønsker alle sundhed. Sundhed opnås bl.a. gennem det, vi spiser og gennem motion. Fedme er en af vor tids farligste sygdomme. Den kan kun modvirkes gennem kost og motion. Dette kan i skolen ske gennem de praktisk-musiske fag.

FAKTA

Alle disse ting forklares og uddybes i www.faellesmaal.uvm.dk og i det tilhørende *faghæfte*. Hertil kommer de personlige og **sociale kompetencer**, der er omtalt i et specielt, "Fokus på Elevernes alsidige personlige udvikling".

Hvad kan **du gøre for** at hjælpe dit barn i **HJEMKUNDSKAB?**

AT DELTAGE I MADLAVNING OG RENGØRING

Når din søn får hjemkundskab, vil det være naturligt, at han laver de retter, han lærer i skolen, for sin familie. Helst en dag hver uge. Det er vigtigt, at han ikke kun laver maden, men også rydder op og vasker op efter måltidet. Hvis det er muligt, bør han også selv købe ind, eller i alt fald være med til det.

De fleste børn skal gøre rent på deres værelser. Da det også er vigtigt, at kunne gøre et badeværelse ordentligt rent, bør din søn også prøve det af og til. I forbindelse med såvel madlavning som rengøring er det vigtigt, at tale med sine børn om, hvorfor man skal gøre det og det, hvilke fødevarer der er bedst, hvorfor karkluden ikke kan bruges til alt, og hvorfor sæbe kan være en miljøbelastning.

IDE

AT BESØGE MUSEER

Gamle dages **hygiejne** og **boligformer** kan man se på museer. Snak om, hvordan man tidligere har udnyttet mulighederne, og hvordan man f.eks. vaskede sig, **opbevarede fødevarer**, holdt fluer borte etc.. Mange museer har arbejdende stande, f.eks. Frilandsmuseet, **Den Fynske Landsby** eller **Den gamle by i Århus**. Nogle steder kan børn endog selv prøve at gøre ting. Det er som regel det bedste.

AT GÅ PÅ RESTAURANTER

En del af vores kultur er at gå på restauranter og caféer. Dette kræver en **speciel kultur** og **opførsel**, som skal læres lige som alt andet. Alene af den grund bør du tage dit barn med sådanne steder. Men når I sidder her, kan I jo snakke om **borddækning**, bordpynt, lokalets indretning, **hvordan maden serveres**, **hygiejnen** osv.

AT BESØGE VIRKSOMHEDER

Af og til er der mulighed for at deltage i **virksomhedsbesøg**. Toms Chokoladefabrik, slagterier, mejerier, Carlsberg, det lokale bageri og lign. Her kan ses og opleves, **hvordan ting fremstilles**, og hvilke forholdsregler man tager for at have en høj **hygiejnestandard**.

IDE

AT TAGE HANS ARBEJDE ALVORLIGT

Du skal ikke blot sige tak, når din **søn** har **kreeret** et **middagsmåltid**. Du bør spørge ind til tingen: **hvilke krydderier**, der er brugt, hvorfor kartoflerne ikke er gennemkogte, hvorfor **borddækningen** er sådan, etc. Viser du, at du tager hans arbejde alvorligt, vil han som regel gerne snakke om det.

AT TAGE FAGET

HJEMKUNDSKAB ALVORLIGT

Du bør aflægge **hjemkundskabslokalet** mindst et **besøg**, mens dit barn har faget, og du bør **spørge** dit **barn** om faget ved **middagsbordet** derhjemme. Du bør også spørge til hjemkundskab ved forældresamtalerne.

Hvad skal **forældre** vide om **HJEMKUNDSKAB?**

ÅRSPLAN

Alle lærere laver årsplaner. Årsplanen er lærerens sikkerhed for at Fælles Mål nås. Mange lærere snakker med børnene om årsplanen i løbet af de første timer. Det vil være naturligt, at også forældrene ser disse planer. De fleste lærere ser gerne, at forældre interesserer sig for planerne, f.eks. ved at de spørger om dele i dem. Det er ikke forældrenes opgave at lave planen eller ændre den. Det kan kun læreren. Men derfor kan han jo godt få gode råd. En plan er til for at ændres. Til dato findes der ingen årsplan, der er opfyldt fuldt og helt. Elever har naturligvis indflydelse på, hvad der sker i timerne, og alene af den grund vil planen ikke kunne følges slavisk. En plan er ikke et jernbanespor, men en række pejlemærker.

FORMÅL

Hjemkundskab skal opfylde et formål. Det vil være naturligt, at forældre interesserer sig for, om dette formål opfyldes, og handler, hvis dette over tid ikke nås.

FAGLOKALET

Det vil være naturligt, at forældre mindst en gang mens barnet har hjemkundskab, besøger faglokalet. Det kan ske på de åbenthus-arrangementer, alle skoler afholder, eller til det forældremøde, hvor læreren i hjemkundskab er indbudt.

KARAKTERER

I det obligatoriske forløb får eleverne ikke karakterer. Du har imidlertid krav på at få at vide, hvordan dit barn klarer sig også i hjemkundskab. Sker det ikke mundtligt, bør det f.eks. ske ved en kort meddelelse pr. mail, hvis du ønsker det. De fleste forældre mener dog, de igennem snak med barnet, besøg i faglokalet og snak om de måltider, barnet laver hjemme, får et godt indtryk af dets udbytte af undervisningen.

SLØJD i folkeskolen

Sløjd har eksisteret i folkeskolen i over 120 år og har over tid forandret sig meget. Det grundlæggende er dog stadig, at eleverne skal lære om sig selv og om samfundet ved at lave ting med deres hænder. Igennem sløjd lærer de i dag at:

- designe
- forstå deres egen kultur
- forstå andres kulturer
- opfinde og gøre forsøg med materialer, form og farver
- håndtere værktøj og maskiner
- erfare forskellige materials egenskaber, fortrinsvis metal og træ

Alt det forklares og uddybes i Fælles Mål og i det tilhørende faghæfte. Hertil kommer udviklingen af de personlige og sociale kompetencer, der er omtalt i et specielt hæfte. Hæfterne er udsendt af Undervisningsministeriet og står på alle skoler. Hvad angår de sociale kompetencer, er sløjd særdeles velegnet. Se således hæftet: Elevernes alsidige udvikling gennem praktisk arbejde, udsendt af Danmarks Sløjd lærerforening til samtlige skoler i 2002.

Sløjd er et fag i skolen med en særegen indlæringsform. Indlæringen sker fortrinsvis gennem krop og hænder og gennem det at gøre ting. Det er en god måde at lære på.

”Jeg hører og jeg glemmer
Jeg ser, og jeg husker
Jeg gør, og jeg forstår.”

(Kinesisk ordsprog)

I sløjd kan din datter i 5. klasse få en opgave som denne: ”Lav en lysestage, der ikke er lavet før, som er pæn, og som er sikker. Du skal bruge metal”. Din datter skal nu til at *designe*. Hun er nødt til at undersøge en række andre lysestage, så hun ikke laver en, der er lavet før, og hun skal sammen med kammeraterne tænke over og formulere hvad ordet ”pæn” indebærer. Herved vil hun komme ind i overvejelser om begrebet pæn. Betyder pæn det samme for hende, som for hendes bedstemor, og om pæn er det samme for en indvandrer som for en etnisk dansker. Hun erfarer altså noget om kulturforskelle, såvel mellem generationer som mellem etniske grupper. Samtidig kræver opgaven, at metal indgår.

Hun tvinges altså til at beskæftige sig med dette materiale. Endelig skal stagen naturligvis være sikker. Hvad indebærer det? Der er altså ret så meget, hun skal overveje, og ret så meget, hun erfarer om kulturer og materialer. Samtidig vil hun helt nødvendigt skulle opsøge viden på nye måder (snakke med andre mennesker, se på modeller i butikker, kataloger, hjemme og hos kammerater). Endelig skal hun diskutere et abstrakt begreb som ”pæn”, altså æstetik, med kammerater og forældre.

Hvad kan **du gøre for** at hjælpe dit barn i **SLØJD**?

En anden opgave kan lyde: *"Lav en legetøjsbil, der selv kan køre. Du må ikke bruge elektricitet"*. Her tvinges hun til at opfinde og afprøve materialers muligheder. En sådan opgave kan ses i EMU: www.emu.dk > grundskole > sløjd > tværfaglig > renæssance.

ANDRE SLØJDOPGAVER

"Fælles Mål i Praksis" fra Dansk Skolesløjds Forlag, 2004.
"Undervisningsforløb" og "Inspiration" på EMU (sløjd) giver omkring 30 eksempler på undervisningsforløb i den moderne sløjdundervisning.

I sløjd indgår IT naturligt. Ovenstående opgave med lysestagen, vil naturligt tage sit udgangspunkt på Internettet: hvilke lysestager findes der, hvilke er pæne, og er der kulturelle forskelle? Til evalueringen kan IT ligeledes bruges, idet digitale billeder af processen måske tages, lægges på nettet og diskuteres.

AT SE HVERDAGEN

På gåture med barnet kan I lægge mærke til og snakke om ting, I ser på jeres vej: taghældninger, vinduespartier, havelåger, fuglekasser, murfremspring, kloakdæksler. Snak om, hvorfor tingene ser ud, som de gør. Er de pæne eller grimme, er de fra en anden tid, og hvordan laver man dem? Det samme kan gøres i hjemmet: Hvorfor er nye døre glatte og gamle som regel fyldningsdøre? Hvorfor ser vores spisebord sådan ud, når Louises ser anderledes ud? Hvorfor er bøger ikke lige høje? Hvornår er en sko smuk? Hver gang, der er lejlighed til det, så tal med barnet om tingene, der omgiver det.: æstetik (grimt, smukt), materialer (og hvorfor disse materialer), hvordan tingene er lavet, og hvem der har lavet dem.

AT BESØGE MUSEER

Gamle ting kan man se på museer. Snak om, hvordan man har lavet tingene, om de er pæne, og hvorfor de evt. ikke er det, om de er brugbare, og om hvorfor man ikke bruger dem mere, samt om det er godt eller skidt. Mange museer har arbejdende stande, f.eks. Frilandsmuseet, Den Fynske Landsby eller Den gamle by i Århus. Nogle steder kan børn endog selv prøve at gøre ting. Det er som regel det bedste.

AT BESØGE KUNSTMUSEER

Selv om dit barn måske ikke interesserer sig for kunst,

så kan visse kunststillinger alligevel sige hende noget: Louisiana og Glyptoteket, Trapholt og lokale kunststillinger er som regel gode. Det er vigtigt, at lytte til barnets meninger og at snakke om ikke blot æstetikken, men også om, hvordan kunstværkerne håndværksmæssigt er lavet – og af hvad.

AT TAGE HENDES SLØJDTING ALVORLIGT

Du skal ikke blot sige tak, når hun kommer hjem med en ting, hun har lavet i sløjd. Du skal spørge ind til tingen: ”Hvorfor har den den facon? Hvordan har du lavet den detalje? Hvorfor er den ikke lyserød, etc.”, (slet det ene etc.)? Viser du, at du tager hendes produkt alvorligt, vil hun gerne snakke om det og fortælle meget om de overvejelser, hun har gjort.

AT TAGE FAGET SLØJD ALVORLIGT

Du bør aflægge sløjdlokalet mindst et besøg, mens dit barn har sløjd, og du bør spørge dit barn om faget ved middagsbordet derhjemme. Du bør også spørge til sløjd ved forældresamtalerne

IDE

AT BESØGE VIRKSOMHEDER

At se og opleve, **hvordan ting fremstilles** er en tilfredsstillelse i sig selv: det kan være hos den lokale snedker, Holmegårds glasværk, VVS-manden etc.

AT LADE BARNET GØRE TING

Barnet skal vænnes til selv at **reparere** og **fremstille ting**: **cyklen lapper** hun naturligvis selv, hyl- den til barbedukkerne er hun med til at lave, hun **maler** selv **værelset** efter at have diskuteret farver med forældrene etc.. Mange små og store ting kan hun være med til: hun fletter julehjerter, bager småkager, klipper hæk, lægger blomsterløg. Der er mange **ting i hverdagen**, hun kan gøre.

Hvad skal **forældre** vide om **SLØJD?**

ÅRSPLAN

Alle lærere laver årsplaner. Årsplanen er lærerens sikkerhed for, at Fælles Mål (sløjds formål) nås. Mange lærere snakker med børnene om årsplanen i løbet af de første timer. Det vil være naturligt, at også forældrene ser disse planer. De fleste lærere ser gerne, at forældre interesserer sig for planerne, f.eks. ved at de spørger om dele i dem.

Det er ikke forældrenes opgave at lave planen eller ændre den. Det kan kun læreren. Men derfor kan hun jo godt få gode råd. En plan er til for at ændres. Til dato findes der ingen årsplan, der er opfyldt fuldt og helt. Det ville også være katastrofalt. Elever har naturligvis indflydelse på, hvad der sker i timerne, og alene af den grund vil planen ikke kunne følges slavisk. En plan er ikke et jernbanespor, men en række pejlemærker.

SIKKERHED

I sløjd er der skærpet tilsyn. Det betyder, at elever ikke må være alene, når de har sløjd, og at det skal være en sløjdlærer, der er til stede. Samtidig er der bestemte sikkerhedskrav omkring maskiner, værktøj, maling og materialer. Disse sikkerhedskrav har forældre krav på at få at vide.

FAGLOKALET

Det vil være naturligt, at forældre mindst en gang, mens barnet har sløjd, besøger faglokalet. Det kan ske på de åbenthus-arrangementer, alle skoler afholder, eller til det forældremøde, hvor sløjdlæreren er indbudt.

UDSTILLINGER

Sløjd udstiller elevernes produkter mange steder: på skolen, i den lokale bank, på internettet etc. Sådanne udstillinger skal du besøge, gerne sammen med dit barn.

KARAKTERER

I det obligatoriske forløb får eleverne ikke karakterer. Du har imidlertid krav på at få at vide, hvordan dit barn klarer sig også i sløjd. Sker det ikke mundtligt, bør det ske ved en kort meddelelse pr mail, hvis du ønsker det. De fleste forældre mener dog, de igennem snak med barnet, besøg i faglokalet, snak om de ting, eleven kommer hjem med, og besøg på de omtalte udstillinger har et godt indtryk af barnets udbytte af undervisningen.

FAKTA

FORMÅL

Sløjd skal opfylde **Fælles Mål**. Forældre skal have at vide, hvis det ikke kan ske, f.eks. på grund af få timer. Undervisningsministeriet forventer, at **Fælles Mål** kan opfyldes på **to år** med **to timer** om **ugen**.

Velkommen til samarbejde Hvordan kan **VORES BØRN** lære mere i skolen?

ISBN-10: 87-91147-49-2
ISBN-13: 978-87-91147-49-4

